

ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

КУЛІШ Інна Михайлівна

кандидатка наук з державного управління, старша наукова співробітниця, старша наукова співробітниця відділу регіональної екологічної політики та природокористування, ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України»;

*доцентка кафедри економіки та публічного управління Львівського національного університету імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8059-6291>*

ПОДВІРНА Наталія Степанівна

*кандидатка політичних наук, доцентка, начальниця відділу соціального захисту населення Давидівської сільської ради; доцентка кафедри економіки та публічного управління Львівського національного університету імені Івана Франка
ORCID ID:*

Анотація. У статті досліджено соціально-економічну ефективність реалізації гендерної політики в Україні в контексті євроінтеграційних процесів та переходу до індикаторного підходу в оцінюванні публічних політик. Актуальність теми зумовлена посиленням ролі гендерної рівності як чинника сталого розвитку, економічної ефективності та належного врядування, а також необхідністю гармонізації національної політики з європейськими стандартами. Проаналізовано теоретико-методологічні підходи до вимірювання гендерної нерівності, зокрема через використання глобальних індексів та системи соціально-економічних індикаторів. Особливу увагу приділено багатовимірності гендерної нерівності, що охоплює економічну, політичну, соціальну та демографічну сфери. Емпіричну основу дослідження становлять статистичні дані до 2025 року, що дозволяє оцінити довгострокові тенденції у пенсійному забезпеченні та оплаті праці. Встановлено, що, незважаючи на інституційний прогрес у сфері гендерної політики, в Україні зберігаються стійкі структурні диспропорції, зокрема гендерний розрив у пенсіях та заробітній платі. Виявлено розрив між нормативним закріпленням принципів рівності та їх фактичною реалізацією. Обґрунтовано необхідність посилення інструментів моніторингу, оцінювання та впровадження підходів, що базуються а доказах (evidence-based) у формуванні гендерної політики.

Ключові слова: гендерна політика; гендерна рівність; соціально-економічна ефективність; індикаторний підхід; публічне управління; євроінтеграція України; гендерний розрив.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження гендерної політики в умовах євроінтеграції України зумовлена тим, що гендерна рівність у більшості держав світу вже не розглядається лише як соціальне питання, сьогодні це вагомий чинник сталого

розвитку, економічної ефективності та належного врядування. У Європейському Союзі вона інтегрована в найважливіші сфери публічного управління від ринку праці та соціального захисту до бюджетної політики й регіонального розвитку. Для України, яка імплементує *acquis communautaire*, належна імплементація та оцінювання результативності гендерної політики має велике соціальне та інституційно-економічне значення. У міжнародному контексті забезпечення гендерної рівності закріплене в межах глобальних цілей сталого розвитку ООН (ціль 5) [1] та є пріоритетом політик Світового банку, ОЕСР і Ради Європи. Акцент робиться на використанні індикаторних систем моніторингу, що дозволяють оцінювати не лише формальне впровадження політик, а й їх реальну віддачу.

В українських умовах значущість проблематики посилюється необхідністю гармонізації державної політики з європейськими підходами з урахуванням складності військового стану. Слід зауважити, що незважаючи на офіційно сформовану нормативно-правову базу у сфері рівності прав і можливостей, зберігаються фрагментарність практичної реалізації, нерівномірність впровадження на всіх рівнях та недостатній розвиток інструментів вимірювання соціально-економічних результатів. Однак, ця ситуація у більшому або меншому ступені спостерігається й у інших країнах світу, навіть тих, що вважаються основоположниками гендерного руху і у яких досягнуто значного поступу у цій сфері. Це актуалізує потребу розробки науково обґрунтованих підходів до оцінювання ефективності гендерної політики як складової системи публічного управління. У контексті євроінтеграційного курсу України посилюється значення доказового підходу до формування політики (*evidence-based policy*), що передбачає ухвалення управлінських рішень на основі даних, індикаторів та аналітичних оцінок. За таких умов гендерну політику потрібно формувати у вигляді системи вимірюваних індикаторів, що дають можливість оцінити зміни у зайнятості, продуктивності праці, інклюзивності економічного розвитку та якості людського капіталу.

Розробка та впровадження механізмів оцінювання ефективності державних політик пов'язана із розвитком міжнародних практик управління, зосереджених на ефективності, та поширенням інституційного аналізу публічної політики. Значний внесок у їх формування зробили ОЕСР і Світовий банк, які з 1990-х років просувають концепції “*evidence-based policy*” та “*results-based management*”, акцентуючи увагу на вимірюванні суспільного ефекту рішень держави. Сьогодні оцінювання соціально-економічної ефективності гендерної політики набуло статусу самостійного напрямку аналітичних досліджень у сфері публічного управління. Методологічні підходи ОЕСР передбачають перехід від формального декларування цілей до аналізу їх досягнення через систему індикаторів, зокрема рівень зайнятості, гендерний розрив в оплаті праці, доступ до ресурсів і участь у прийнятті рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування наукового підґрунтя для оцінювання соціально-економічної ефективності реалізації гендерної політики характеризується міждисциплінарністю та спирається на поєднання економічних, управлінських і соціологічних підходів. У науковому дискурсі гендерна рівність дедалі частіше розглядається як чинник економічного розвитку, що впливає на продуктивність праці, є показником участі у ринку праці та відображає ефективність використання людського капіталу [2], [3].

Емпіричні дослідження демонструють, що гендерні диспропорції в освіті та зайнятості мають статистично значущий негативний вплив на економічне зростання, тоді як їх скорочення сприяє підвищенню мікро- та макроекономічної результативності

[4], [5], [6]. Одержані висновки були розширені завдяки кількісному моделюванню втрат ВВП від гендерної нерівності, що дозволило обґрунтувати економічну доцільність гендерно орієнтованих політик [7].

Паралельно сформувався науковий напрям, пов'язаний з оцінюванням ефективності публічної політики, у межах якого акцент переноситься з аналізу інституційного забезпечення на вимірювання результативності та впливу політичних інтервенцій [8]. Зокрема, існує масив досліджень, що підкреслюють важливість використання індикаторних підходів та емпіричних методів для оцінювання політик у сфері соціального розвитку [9], [10], [11], [12], [13]. У контексті гендерної політики ці підходи трансформуються у необхідність ополіщціювання не лише формальних параметрів рівності, а й фактичних соціально-економічних ефектів, включно з рівнем зайнятості, гендерним розривом в оплаті праці та доступом до економічних ресурсів [14]. Водночас наявні наукові розвідки переважно зосереджені на глобальних або європейських вибірках, що обмежує їхню прикладну релевантність для країн з трансформаційною економікою.

Метою статті є аналіз та узагальнення підходів до оцінювання соціально-економічної ефективності реалізації гендерної політики в Україні на основі індикаторного підходу з урахуванням європейських практик та національної специфіки.

Виклад основних результатів. Дослідження ґрунтується на статистичних даних до 2021 року, що зумовлено їх більшою повнотою та порівнянністю у довоєнний період, тоді як після 2022 року доступність і репрезентативність окремих показників є обмеженими через вплив воєнних дій.

Для України проблема оцінювання соціально-економічної ефективності реалізації гендерної політики набуває особливої актуальності з огляду на поєднання інституційних трансформацій, регіональної диференціації в умовах обмеженості статистичних даних. У вітчизняному науковому полі домінують дослідження правових та соціальних аспектів гендерної рівності, тоді як питання кількісного оцінювання її соціально-економічної ефективності залишаються недостатньо розробленими. Це зумовлює необхідність подальшого розвитку методологічних підходів до оцінювання гендерної політики з урахуванням національної специфіки.

Європейський Союз, зокрема через (Gender Equality Strategy) [15; 16], визначає гендерну рівність як важливий чинник підвищення конкурентоспроможності економіки, інноваційності та продуктивності праці. Це зумовлює вимогу до країн-кандидатів та асоційованих партнерів забезпечувати не лише нормативне закріплення відповідних принципів, а й їхню практичну результативність підтверджену систематичним моніторингом та оцінюванням.

Інструментом досягнення гендерної рівності є гендерна справедливість, оскільки це передбачає застосування диференційованих підходів для усунення структурних диспропорцій.

Важливим інституційним механізмом володіє Європейський Союз, адже Європейська Комісія запровадила циклічну систему оцінювання політик (ex-ante, mid-term, ex-post). У сфері гендерної рівності вона реалізується через підходи Gender Mainstreaming і Gender Budgeting, що забезпечують інтеграцію гендерного виміру в усі етапи формування та реалізації політик і бюджетних рішень.

Додатковим глобальним орієнтиром у цій сфері є діяльність Організації Об'єднаних Націй та Програми розвитку ООН (UNDP), які у межах глобального порядку денного сталого розвитку (Agenda 2030) закріпили необхідність використання

індикаторних систем для моніторингу прогресу держав. Це сприяло утвердженню концепції, за якою ефективність гендерної політики оцінюється через поєднання нормативних, інституційних і фактичних соціально-економічних результатів.

У європейському просторі розвиток цих практик значною мірою забезпечили країни з розвиненими моделями соціальної держави, зокрема держави Північної Європи, Нідерланди та Німеччина, де гендерна рівність інтегрована в системи стратегічного планування та бюджетного управління. Їхній досвід став важливою основою для формування сучасних європейських стандартів оцінювання ефективності гендерної політики, які Україна поступово адаптує в процесі євроінтеграції.

У багатьох дослідженнях гендерна нерівність розглядається як багатомірне явище, що охоплює економічні, політичні, соціальні та демографічні аспекти. Зокрема, жінки частіше стикаються з нижчим рівнем оплати праці, обмеженою участю у формальному секторі економіки та вищими ризиками бідності, тоді як у політичній сфері зберігається їх недостатнє представництво у виборних та управлінських позиціях. Водночас гендерні диспропорції мають асиметричний характер і можуть проявлятися по-різному, в залежності від сфери, включно з відмінностями у рівні освіти, тривалості життя та соціальних ризиках [7, р. 192].

У науковому дискурсі гендерна нерівність інтерпретується як джерело економічних втрат, пов'язаних із неповним використанням людського потенціалу. Нерівний доступ до освіти, професійного розвитку та продуктивної зайнятості обмежує можливості зростання продуктивності праці та знижує сукупний обсяг виробництва, що має вимірюваний вплив на макроекономічні показники. У цьому контексті оцінювання ефективності гендерної політики передбачає врахування не лише соціальних результатів, а й економічних втрат, які виникають унаслідок збереження гендерних розривів.

Гендерна нерівність існує тисячоліттями і є загальною проблемою для всіх країн світу, вона проявляється у різних сферах суспільного життя і у різних формах [6, р. 4]. В економічному вимірі вона виявляється в тому, що жінки й надалі отримують нижчу порівняно з чоловіками заробітну плату та пенсію у формальному секторі економіки, частіше перебувають за межею бідності, менш активно залучені до офіційного ринку праці та несуть більшу відповідальність за виконання неоплачуваної домашньої роботи. У політичній площині гендерна нерівність виявляється у недостатньому представленні жінок у виборних органах влади, а також в обмеженій участі у процесах ухвалення політичних і корпоративних управлінських рішень. Соціальний аспект гендерної нерівності є багатомірним: окремі його прояви негативніше впливають на чоловіків, інші – на жінок. Зокрема, чоловіки частіше стикаються з насильством, ув'язненням і інвалідністю, тоді як жінки більш уразливі до домашнього насильства та сексуальних злочинів. Освітні диспропорції також варіюються залежно від країни: в одних державах рівень освіти чоловіків є нижчим, ніж у жінок, тоді як в інших спостерігається протилежна тенденція. Демографічний вимір нерівності полягає, зокрема, у меншій середній тривалості життя чоловіків порівняно з жінками, і в середньому по країнам світу становить 64,3 роки для чоловіків і 68,1 років для жінок, для України ці цифри відрізняються і становлять відповідно 66,1 років і 75,3 років [17, р. 847–848]. Водночас серйозною проблемою залишається те, що кількість немовлят жіночої статі, що народжуються, є суттєво меншою, ніж чоловічої, це призводить до чисельної переваги чоловіків у молодших вікових групах, особливо в Китаї та Індії (113 і 117 чоловіків на 100 жінок відповідно серед осіб віком до 15 років) [17]. В Україні ця цифра становить 106-107 народжених хлопчиків на 100 дівчаток (вибірка

здійснювалась за 1989-2021 рр.) [18].

Незважаючи на те, що значна частина негативних наслідків гендерної нерівності безпосередньо відчувається окремими людьми, її ефекти можна оцінювати і на ширшому – суспільному та глобальному рівнях. Відсутність рівних можливостей для розвитку потенціалу осіб різної статі призводить до втрат у виробництві та зниження загального рівня добробуту, який міг би бути досягнутий за умов повнішого використання людських ресурсів. Нерівномірні інвестиції в освіту та професійну підготовку жінок і чоловіків, обмеження доступу до більш продуктивних видів діяльності, а також нерівні умови кар'єрного зростання зумовлюють те, що суспільства не повністю реалізують потенціал своїх громадян.

Для кількісного вимірювання зазначених ефектів гендерної нерівності доцільно використовувати систему індикаторів, що відображають її соціально-економічні прояви на різних етапах життєвого циклу. Одним із таких індикаторів є гендерний розрив у пенсійному забезпеченні, який акумулює вплив нерівностей у зайнятості, оплаті праці та кар'єрному розвитку протягом трудового життя.

З метою оцінювання динаміки гендерного розриву в пенсійному забезпеченні сформовано розрахункові показники середнього розміру пенсій жінок і чоловіків на основі вторинного аналізу статистичних даних (таблиця 1).

Таблиця 1

Динаміка середньої пенсії серед чоловіків та жінок за період з 2001 до 2021 р., грн/місяць

Рік	Пенсія чоловіка	Пенсія жінки	Частка пенсії жінок до пенсії чоловіків, %
2001	91,66	89,88	98,06
2005	348,88	299,87	85,95
2010	1039,6	758,91	73,00
2015	1573,0	1148,29	73,00
2018	2480,0	1991,0	80,28
2021	4242,53	3031,32	71,45

Джерело: авторські розрахунки на основі вторинних статистичних даних та аналітичних оцінок [19; 20].

Наведені дані демонструють чітку тенденцію збереження гендерної нерівності в пенсійному забезпеченні протягом 2001–2021 років. У 2001 р. середня пенсія жінок становила 98,06% від рівня чоловіків, що фактично свідчило про майже паритетний розрив. Проте вже у 2005 р. спостерігається різке зниження цього співвідношення до 85,95%, що пов'язано зі структурними змінами у системі пенсійного забезпечення.

У подальшому періоді (2010–2015 рр.) гендерний розрив стабілізується на рівні близько 73%, що вказує на закріплення стійкої нерівності в пенсійному доході. У 2018 р. відбулося часткове скорочення розриву до 80,28%, однак уже у 2021 році знову фіксується погіршення ситуації – рівень пенсій жінок становить лише 71,45% від рівня чоловіків.

Гендерний розрив у пенсійному забезпеченні відображає накопичені наслідки нерівностей, що формуються протягом усього трудового життя, передусім у сфері зайнятості та оплати праці. У цьому контексті вирішальним чинником, який визначає

майбутні диспропорції пенсійних доходів, є гендерний розрив у заробітній платі.

Глобальний індекс гендерного розриву (Global Gender Gap Index) вимірює рівень гендерної нерівності за чотирма основними вимірами: економічною участю та можливостями, освітою, здоров'ям і виживанням, а також політичним розширенням прав і можливостей. Цей індекс визначається для 383 країн світу, серед них Україна, у 2025 р. зафіксовано наступні показники (рис. 1) [21, с. 363-364]:

Економічний вимір охоплює гендерні розриви в участі у робочій силі, оплаті праці та кар'єрному просуванні, що визначаються через співвідношення показників зайнятості жінок і чоловіків – 0,744.

Освітній субіндекс відображає гендерні диспропорції доступу до освіти на всіх рівнях, а також довгострокові відмінності у грамотності як інтегральному показнику освітнього капіталу – 1,00.

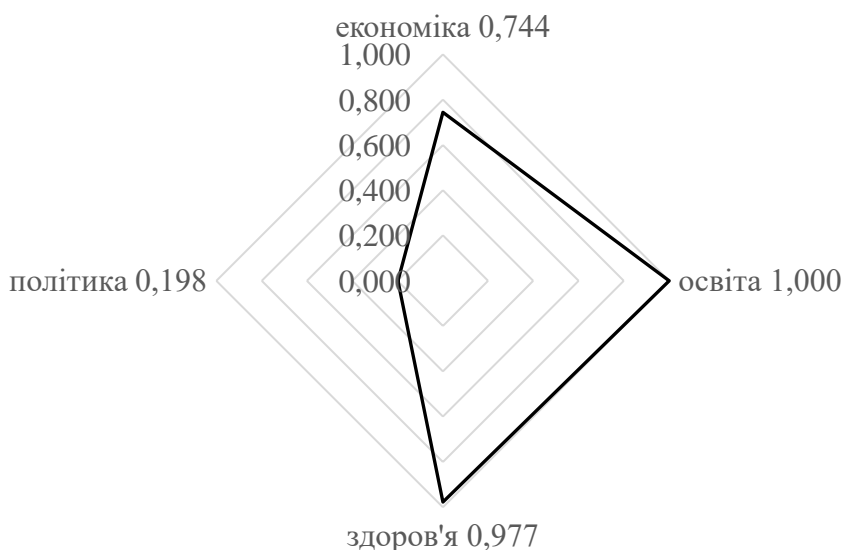

Рис. 1. Глобальний індекс гендерного розриву

Джерело: [21]

Вимір здоров'я базується на співвідношенні статей при народженні, що дозволяє ідентифікувати феномен «зниклих жінок», та різниці в очікуваній тривалості здорового життя, яка відображає сукупний вплив соціальних і медико-демографічних чинників – 0,977.

Політичний компонент індексу оцінює гендерний розрив у представництві на рівні парламенту, уряду та виконавчої влади протягом тривалого періоду, тоді як відсутність даних щодо місцевого рівня управління залишається його структурним обмеженням – 0,198.

Середнє значення індексу для України – 0,73.

За оцінками експертів, повномасштабна війна в Україні суттєво вплинула на всі сфери суспільного життя, зокрема на стан гендерної рівності. Починаючи з 2022 року, спостерігається істотне зростання навантаження на жінок, передусім у сфері неоплачуваної доглядової праці, яке може сягати до 56 годин на тиждень лише щодо догляду за дітьми. Одночасно фіксується погіршення ситуації на ринку праці, що проявляється у зростанні безробіття серед жінок. Такі тенденції безпосередньо позначаються на рівні добробуту та психічного здоров'я жінок. За експертними оцінками, близько 42% жінок перебувають у групі ризику депресивних станів, а ще 23% повідомляють про потребу в психологічній підтримці для себе або членів своїх домогосподарств. Особливо вразливою групою є внутрішньо переміщені особи,

більшість з яких становлять жінки, що зазнають найбільш значних психосоціальних наслідків. Додатковим викликом залишається обмежений доступ до системи підтримки, оскільки переміщення часто супроводжується втратою соціальних зв'язків і віддаленням від місць проживання з розвинутою інфраструктурою допомоги. За результатами опитувань, близько 53% внутрішньо переміщених осіб в Україні мають ознаки депресії, при цьому значна частина з них не отримує належної або доступної психологічної підтримки [22].

Розгортання повномасштабної війни внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України спричинило значне виснаження людського капіталу, що проявляється у втраті населення через міграцію, депортації, загибель і поранення військових та цивільних осіб. Ці процеси мають виразний гендерний вимір: жінки частіше зазнають наслідків економічної вразливості, втрати зайнятості та зростання навантаження в сфері неоплачуваної праці й догляду, тоді як чоловіки непропорційно представлені серед бойових втрат і мобілізованих. Водночас людський капітал залишається ключовим ресурсом стійкості та відновлення держави, оскільки саме його якість визначає потенціал економічного й інноваційного розвитку, цифрової трансформації та інституційних змін. У цьому контексті особливого значення набуває впровадження гендерно чутливих підходів, спрямованих на забезпечення рівного доступу до освіти, зайнятості та процесів ухвалення рішень, що є важливою передумовою як воєнної стійкості, так і післявоєнної відбудови України [23, с. 54].

Таким чином, незважаючи на порівняно високі значення окремих субіндексів, ступінь гендерної рівності в Україні формується під впливом стійких структурних дисбалансів, що обмежують конвертацію інституційного прогресу в соціально-економічні результати і визначається передусім стійкими структурними дисбалансами в економічній та політичній сферах. Найбільш проблемним є вимір політичного представництва жінок, тоді як освітній і частково медико-демографічний компоненти демонструють високу стабільність. Водночас, хоча і є певні позитивні зрушення, економічна участь жінок залишається чутливою до кризових факторів, зокрема до наслідків воєнного стану.

Висновки. Отримані результати вказують на те, що формальні інституційні досягнення у сфері гендерної політики не повністю трансформуються у стійкі соціально-економічні ефекти. У цьому контексті одним з найважливіших викликів залишається розрив між нормативно закріпленими принципами рівності та їх практичною реалізацією, що потребує подальшого посилення механізмів моніторингу, оцінювання та коригування політик на основі доказових даних.

Кризові умови у яких сьогодні перебуває наша держава одночасно створюють передумови для структурних зрушень на ринку праці, розширюючи доступ жінок до раніше «чоловічих» професій і підвищуючи їхню роль у забезпеченні економічної стабільності. Євроінтеграційний курс України сприяє інституційному зміцненню гендерної політики, що проявляється у прийнятті стратегічних документів, впровадженні програм подолання гендерного розриву в оплаті праці та розвитку освітніх і корпоративних практик недискримінації. Однак, аналіз динаміки гендерного співвідношення пенсій свідчить про існування довготривалого збереження суттєвого розриву між пенсійними виплатами чоловіків і жінок в Україні. Незважаючи на окремі періоди часткового скорочення диспропорції, загальна тенденція протягом останніх двадцяти років характеризується закріпленням гендерної нерівності на рівні приблизно 70–80%. Це свідчить про структурні фактори, зокрема відмінності у рівні заробітної плати, трудовій участі та кар'єрних можливостях жінок протягом трудового життя.

Зберігається розрив між нормативним закріпленням принципів гендерної рівності та їх практичною реалізацією. Це зумовлює потребу подальшого посилення інституційної спроможності, розвитку дієвих механізмів моніторингу та забезпечення реальної соціально-економічної результативності гендерної політики в Україні.

Список використаної літератури:

1. Ціль сталого розвитку 5: Гендерна рівність. Забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат / Організація Об'єднаних Націй в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs/5>
2. Klasen S., Lamanna F. The impact of gender inequality in education and employment on economic growth: New evidence for a panel of countries // *Feminist Economics*. 2009. Vol. 15, No. 3. P. 91–132. DOI: <https://doi.org/10.1080/13545700902893106>.
3. Cuberes D., Teignier M. Aggregate effects of gender gaps in the labor market: A quantitative estimate // *Journal of Human Capital*. 2016. Vol. 10, No. 1. P. 1–32. DOI: [10.1086/683847](https://doi.org/10.1086/683847)
4. Atalay M. O., Altin M., Al Ani M. K. From diversity to sustainability: The role of inclusive human resource practices // *Sustainability*. 2023. Vol. 15, No. 3. Article 2554. DOI: [10.3390/su15032554](https://doi.org/10.3390/su15032554)
5. Buchy M., Shakya S. Understanding the gap between the gender equality and social inclusion policy and implementation in the energy sector: The case of Nepal // *Energy for Sustainable Development*. 2023. Vol. 76. Article 101297. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.esd.2023.101297>
6. Harnessing the Green and Digital Transitions for Gender Equality: Insights from the 2024 OECD Forum on Gender Equality // *OECD Public Governance Policy Papers*. Paris : OECD, 2024. No. 61. 59 p. URL: <https://www.gender-sti.org/wp-content/uploads/2024/12/Digital-Transitions-for-Gender-Equality.pdf>
7. Jacobsen J. P. Gender inequality: a key global challenge – reducing losses due to gender inequality // *How much have global problems cost the world? A scorecard from 1900 to 2050* / ed. by B. Lomborg. – Cambridge : Cambridge University Press, 2013. – С. 192–206. – DOI: [10.1017/CBO9781139225793.008](https://doi.org/10.1017/CBO9781139225793.008).
8. Dutoya V. From women's quota to "women's politics": the impact of gender quotas on political representations and practices in the Pakistani National Parliament // *Femina politica: Zeitschrift für feministische Politik-Wissenschaft*. – 2013. – Vol. 22, No. 2. – P. 17–34. – DOI: <https://doi.org/10.25595/3382>
9. Hervías Parejo V., Radulović B. Public policies on gender equality // *Gender-Competent Legal Education* / ред. D. Vujadinović, M. Fröhlich, T. Giegerich. – Cham : Springer, 2023. – (Springer Textbooks in Law). – Режим доступу: https://doi.org/10.1007/978-3-031-14360-1_12
10. Kabeer N., Natali L. Gender equality and economic growth: is there a win-win? // *IDS Working Papers*. – 2013. – P. 1–58. – Режим доступу: <https://www.ids.ac.uk/files/dmfile/Wp417.pdf>
11. Климчук О. В., Поворознюк С. П. Інноваційні засади формування державної політики у забезпеченні розвитку соціального підприємництва // *Наукові перспективи (Серія «Державне управління»)*. 2025. № 1 (55). С. 343–356. DOI: [10.52058/2708-7530-2025-1\(55\)-343-356](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-1(55)-343-356).
12. Фротер О. С., Тупчій О. С., Сидоренко О. С. Соціальна політика держави в умовах децентралізації та воєнного стану // *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. № 19. DOI: [10.5281/zenodo.15862865](https://doi.org/10.5281/zenodo.15862865).

13. Пукір Д. Стратегічне планування державної соціально-економічної політики у період післявоєнної розбудови в Україні // *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2025. № 14. С. 102–109. DOI: 10.31470/2786-6246-2025-14-102-109.

14. Поліщук В. Гендерна рівність в оплаті праці: аналіз рішення Європейського комітету з соціальних прав [Електронний ресурс] // Публікації лекторів. Вища школа адвокатури НААУ. – 17.02.2026. – Режим доступу: <https://www.hsa.org.ua/blog/genderna-rivnist-v-oplati-praci-analiz-risennia-jevropeiskogo-komitetu-z-socialnih-prav>

15. European Commission. A Union of Equality: Gender Equality Strategy 2020–2025 : Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions (COM(2020) 152 final) [Електронний ресурс]. Brussels, 2020. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0152>

16. European Commission. Gender Equality Strategy 2026–2030 : Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions (COM(2026) 113 final; SWD(2026) 82 final) [Електронний ресурс]. Brussels, 2026. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_en#gender-equality-strategy-2026-2030

17. United States. Central Intelligence Agency. *The CIA world factbook 2010* [Електронний ресурс]. – New York : Skyhorse Publishing, 2009. – XXXV, 868 с. – Режим доступу: <https://archive.org/details/ciaworldfactbook0000unit>

18. Народжуваність : банк даних / Державна служба статистики України. – Режим доступу: <https://stat.gov.ua/uk/explorer?md5=6f39be7ac40358c9d6c9a45e1c9e4787>

19. Демченко К. Гендерний розрив у пенсіях та впровадження надбавки до пенсії у моделі пенсійного забезпечення // *Молодий вчений*. 2019. № 10 (74). С. 297–300. DOI: 10.32839/2304-5809/2019-10-74-67

20. Середня пенсія в українських жінок на 30% менша, ніж у чоловіків: у 2021 році вона дорівнює 3031 гривні [Електронний ресурс] // *Opendatabot*. – 17.05.2021. – Режим доступу: <https://opendatabot.ua/analytics/pension-2021>

21. World Economic Forum. *Global Gender Gap Report 2025 : Insight Report / World Economic Forum*. – Geneva : World Economic Forum, 2025. – 395 р. – URL: https://reports.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2025.pdf

22. Жарова Л. *Місце України в Gender Gap Report 2025: які проблеми підсвічує статистика* [Електронний ресурс] // *Гендер в деталях*. – 12 жовт. 2025. – URL: <https://genderindetail.org.ua/library/ekonomika/gender-gap-report-2025.html>

23. Ємельяненко Л. М., Пантасенко В. В. Розвиток людського капіталу в системі стратегування післявоєнної відбудови України // *Трансформаційна економіка*. 2025. № 2 (11). С. 48–56. DOI: 10.32782/2786-8141/2025-11-8.

Дата надходження статті: 08.04.2026

Дата прийняття статті: 18.04.2026

Дата публікації статті: 31.05.2026